Edgar F. Cyriax

UPSALA LÄKAREFÖRENINGS
FÖRHANDLINGAR.

Femtonde Bandet.

Tredje och Fjerde Häftena.

Innehåll:

UPSALA, 1880.
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET.
ED. BERLING.

 Om ändrade pris för äldre Band se Omslagets fjerde sida.

I Gust. Anderssons Antiqvariat,

Upsala.

Cederskjöld, P. G. Lärobok i vården om qvinnans slägtlif, i synnerhet dess fortplantningsförrättning eller förlossningskonsten. Sthm 1836—37. I—III inb. 8 kr.

Graevell, F. Notizen für prakt. Aerzte üb. d. neuesten Beobacht. in d. Medicin N. F. Band VII—XVI. (1864—73), obs.! X: 1. saknas. (Boklådspr. pr årg. 15: 65) à 5 kr. pr årg.

Oppolzer's Vorlesungen üb. spec. Pathologie u. Therapie. I: 1—4. II: 1. (Boklådspris 17: 40). 10 kr.

Santesson, C. Om Höftleden och Ledbrosken, inb. 4: 50.

Vierteljahrschrift für pract. Heilkunde. Jahrg. V—XXXII, XXXIV. (1848—77), obs.! XXIV: 1—3 saknas. 40 kronor. (Priset i Antiqvariska Bokhandeln i utlandet å dessa årg. är 150 Mark.)

Kafka, J. Die Homöopathische Therapie. Sondershausen 1865. (Boklådspris 24) I, II inb. 8 kr.

Medicinskt Archiv, utg. af Lärare vid Carolinska Institutet i Stockholm. (Boklådspris 39 kr.) I—III inb. 18 kr.

Isensee, E. Geschichte der Medicin I—VI inb. Berlin 1843. 4 kr.

En kompl. samling medicinska gradualafhandlingar från Upsala. Den innefattar 60 n:r och går ifrån 1852 till 1877. 35 kr.

Om de mekaniska nervretningarnes praktiska betydelse

af

Gustaf Cederschjöld.

Bland de medel, som stå den svenska sjukgymnastiken till buds, förtjena de mekaniska nervretningarne i hög grad att beaktas. Ling yttrar om dem i »Gymnastikens allmänna grunder» sid. 71: »Erfarenheten lär oss, att den minsta tryckning på en nerv retar den; en starkare smärtar den; en ännu starkare bedöfvar den, och den alra starkaste tillintetgör den». Dr. A. C. Neumann beskrifver dem ganska utförligt i sina gymnastiska afhandlingar och professor Hartelii lärobok i sjukgymnastik lemnar anvisning om retning af n. facialis och n. trigeminus på de ställen, der dessa nerver och deras grenar framkomma i ansigtet, af extremiteternas nerver, af dorsalnerverna längs ryggraden på båda sidor om taggutskotten, af n. vagus på halsen, af plexus solaris och sacralis.

Nervretningarne utföras enligt denna lärobok sålunda, att man med fingerspetsen uppsöker nervstammen och utöfvar en tryckning på densamma, eller ock — såsom vid retning af extremiteternas nerver — »fattar rörelsegifvaren rundtom armen med sina något utspärrade och krökta fingrar för att verkställa en tryckning från axeln utåt hela armen». Likaså vid retning af benets nerver. Retning af plexus sacralis, s. k. »öfverisbenstryckning» utföres sålunda, att »rörelsegifvaren vänder flatsidan af händerna mot och nära hvarandra, hvarefter han med fingrarne verkställer tryckning djupt ned i bäckenet». Patienten intager härvid halfliggande ställning med uppdragna ben. Retning af plexus solaris sker såsom föregående, och trycket göres »midt emellan nafveln och spetsen af bröstbenet».

Retning af extremiteternas nerver kan dock, ehuru den anförda läroboken ej omnämner det, äfven med synnerlig fördel utföras på det andra nyssnämda sättet, nämligen genom

direkt tryckning med fingerspetsen på de ställen, der nervstammarne äro lättast att träffa, sålunda t. ex. på plexus brachialis ofvanför nyckelbenet och i axillen, på n. medianus utefter hela sulcus bicipitalis internus, på n. radialis ungefär vid midten af öfverarmen, der denna nerv från sulcus spiralis slår sig om framåt, på n. ulnaris bakom condylus intern. humeri o. s. v.

Då jag ofta varit i tillfälle, att med framgång använda mekaniska nervretningar, önskar jag fästa en allmännare uppmärksamhet vid dem, och äfven särskildt derpå, att de i många fall kunna användas allena, både vid tillfällen då andra gymnastiska rörelser af en eller annan anledning icke kunna begagnas, och när sådana visserligen såsom allmännyttiga kunna verka mycket välgörande, men dock icke äro oundgängligt nödvändiga för den sjukes behandling. Deras användbarhet blifver härigenom ej obetydligt utvidgad, och tilläfventyrs skall äfven den praktiska läkaren af denna anledning finna sig manad att begagna dem.

Men de ega äfven en annan betydelse. Genom arten och graden af den reaktion, som använda nervretningar framkalla, kan man nämligen ej sällan till någon del bestämma, af hvad slag och af hvad styrka den gymnastiska behandlingen bör gifvas. Vigten häraf inses lätt, då ju en organism reagerar olika än en annan, och derföre en behandling, som för den ena är välgörande, lätt för en annan kan hafva menliga följder. På ett särdeles lärorikt sätt bekräftas äfven detta genom de förvånande resultat, som den lindrigaste behandling stundom kan medföra. Att vid ett speciellt sjukdomsfall följa de allmänna regler, man kunnat uppställa för de olika sjukdomarnes gymnastiska behandling, är derför icke alltid möjligt eller rådligt, och bland medlen till ernående af kännedom om det särskildt indicerade behandlingssättet intaga de mekaniska nervretningarne enligt min erfarenhet ett ganska framstående rum.

Till belysning och bekräftande af det sagda torde följande sjukdomsfall kunna tjena. Vid deras behandling hafva mekaniska nervretningar antingen uteslutande blifvit använda

eller åtminstone spelat hufvudrolen. Något i egentlig mening nytt göra de, likasom hela denna uppsats, icke anspråk på att innehålla; de meddela endast några modifikationer af ett redan kändt och användt behandlingssätt, om hvars stora betydelse och användbarhet jag dock är lifligt öfvertygad.

1. *Skrifvarekramp*. Flere fall af denna sjukdom till och med af sådan intensitet, att patienten icke kunde skrifva en rad, utan att kramp inträdde, har det lyckats mig att medelst mekaniska nervretningar bota. Så var händelsen med en ung commis, hvilken endast behandlades under trenne veckor och derefter ånyo kunde skrifva fullkomligt obehindradt. Vid detta likasom ett annat fall af denna sjukdom hade före den gymnastiska behandlingen elektricitet, ehuru utan någon gynsam verkan blifvit använd, enligt patienternas utsago lärer sjukdomen till och med derunder hafva försämrats. Nervretningarne erbjödo härvid ett dubbelt intresse, dels genom deras otvifvelaktigt förbättrande inverkan, dels äfven derigenom, att de tydligt ådagalade, hvilken vigt de i diagnostiskt hänseende kunna ega. Det visade sig nämligen vid undersökning af högra armens nervstammar, att plexus brachialis var i hög grad känsligt tätt ofvanför nyckelbenet, men att deremot de särskilda nervstammarne, nn. medianus, radialis och ulnaris, voro mindre känsliga än på den venstra armen. Ledningsförmågan hos högra armens nerver var äfven svagare än normalt; den vid mekaniska nervretningar af armens nerver vanligen genast uppträdande känslan af stickning eller krypning i handens olika nervdistrikter förnams nämligen i detta fall först några sekunder efter skedd retning. Ett liknande förhållande har jag äfven bemärkt vid åtskilliga fall af ryggmärgslidande.

En annan iakttagelse, som jag vid flere olika fall af förlamning haft tillfälle göra, torde äfven förtjena att omnämnas, nämligen att sensibiliteten vid nervretningar först återuppträder i nervernas mera centralt belägna utbredningsområden och derefter sprider sig mot periferien. Vid retning af t. ex. en n. radialis med försvunnen eller nedsatt sensibilitet förnimmes krypningen vid behandlingens början alls icke i de respektive fin-

gerspetsarne — tummen och pekfingret — utan endast högre upp, t. ex. vid armbågen, under det denna känsla, i den mån förbättringen framskrider, successivt uppfattas allt längre ned mot handen och fingrarne.

2. *Förstoppning.* Mot trög stolgång har retning af de nedre, dorsala grenarne af sakralnerverna på ömse sidor om och tätt intill crista sacralis ofta af mig med fördel blifvit använd. Detta skedde bland andra äfven i ett fall, vid hvilket man väl knappast kunde föreställa sig, att någon slags sjukgymnastik finge användas eller kunde vara indicerad. På en barnsängsqvinna, åt hvilken på tredje dagen efter förlossningen laxativ och derefter vattenlavement utan verkan förut blifvit ordinerade, försökte jag nämligen en lätt retning af sakralnerverna med den påföljd, att den önskade uttömningen efter några minuter instälde sig. Nervretningen verkade väl här på reflektorisk väg och sannolikt genom dess fortplantning till centra för ändtarmens motoriska nerver, hvilka framkallade en kontraktion af densamma.

3. *Klumpfot.* I ett fall af pes varus eller calcaneo-varus hos ett två dagar gammalt barn, på hvilket fotryggen var tryckt upp emot skenbenet och musc. tibialis anticus visade en betydlig spänning, retade jag för att åstadkomma en starkare kontraktion af antagonisterna nerv. tibialis posticus med den verkan, att foten ögonblickligt intog normal ställning. Behandlingen förnyades tvenne gånger om dagen under en veckas tid, och foten har derefter — barnet är nu 6 år — varit fullt normal.

4. *Bronchialasthma.* Hos en åttaårig gosse, som led af ofta påkommande anfall häraf, kuperades omkring 20 gånger dessa anfall genom retning af nerv. vagus. Endast två gånger lyckades detta ej. Vid ett tillfälle var anfallet så häftigt, att tillkallad läkare förberedde föräldrarne på barnets möjliga död, men omkring 10 minuter efter skedd nervretning var anfallet förbi.

Tvenne andra patienter med samma sjukdom hafva på liknande sätt med framgång behandlats.

5. *Migraine*. Anfall häraf hafva ofta kunnat häfvas genom retning af halssympathicus. Med särdeles god framgång behandlades en 39-årig fru, som sedan sin tidigaste ungdom lidit af denna åkomma. Den venstersidiga hemikranien instälde sig vanligtvis hvarannan eller hvar tredje vecka, ibland ännu oftare; började då på morgonen och stegrades ända till middagen; på aftonen inträdde kräkning, hvarefter smärtan småningom försvann. Vid min första behandling af ett sådant anfall, kl. 10 f. m., aftog smärtan genast efter nervretningen, men ökades sedermera något vid 12-tiden, för att dock fram på eftermiddagen aldeles upphöra. Efter fortsatt behandling blef nästa anfall, 3 veckor senare, mycket lindrigt, och under de 5 följande månaderna, efter hvilka jag ej haft tillfälle följa fallet, besvärades pat. ej af denna sjukdom.

6. *Tic douloureux*. Hos en patient försvann denna åkomma efter endast 3 dagars behandling; hos en annan efter 2 veckors; hos några uteblef smärtan deremot endast en kortare tid. Nervretningarne gjordes naturligtvis på den eller de lidande hufvudgrenarne af n. trigeminus, der de framträda i ansigtet.

Vid flere andra neuralgiska eller reumatiska affektioner har retning af n. occipitalis major eller andra halsnerver, interkostalnerver, n. thoracicus longus och flere lumbalnerver visat god verkan.

7. *Paralysier till följd af ryggmärgs- eller hjernlidande*. Vid ett fall af tabes dorsalis var nedre extremiteternas såväl motilitet som sensibilitet sedan ett halft år i betydlig grad försvagad. Patienten kunde icke stödja på benen och i liggande eller sittande ställning endast högst obetydligt röra dem. Efter 6 månaders gymnastisk behandling, hvarvid nervretningar dagligen användes, blef han så mycket bättre, att han kunde gå några hvarf fram och tillbaka i sitt rum, om han lätt stödde sig på en annan persons hand. Nervretningarne gjordes härvid på nn. ischiadicus och cruralis samt deras grenar; på den förre från dess utträde ur bäckenet mellan trochanter major och tuber ischii utefter låret ned till knävec-

ket och i detta, vid capitulum fibulæ, bakom malleolerna och under fotsulan; på den senare från dess utträde under lig. Poupartii ned till knäet.

Hos en annan patient med ryggmärgslidande uppträdde mycket ofta kramp i benen, hvarvid de sträcktes och särdeles starkt adducerades. Genom nervretningar bakom malleolerna — således genom reflexverkan — upphäfdes denna kramp ögonblickligt.

Vid paralysier, orsakade af hjernlidande, är det stundom möjligt att med nervretning framkalla ganska kraftiga muskelkontraktioner. Så var t. ex. förhållandet i ett fall, der till följd af hjernapoplexi båda benen blifvit nästan aldeles beröfvade förmågan af frivillig rörelse, synnerligen flexion. Deras muskulatur var särdeles starkt utvecklad och visade, om man undantager någon slapphet i underbenets muskler, ingen anmärkningsvärd atrofi. Genom nervretning såväl i knävecket som bakom malleolerna och under fotsulan framkallades härvid en hastig och mycket kraftig muskelkontraktion, som bragte benen i fullständig, både höft- och knäledsflexion. Stundom behöfdes härtill en ganska stark retning, en annan gång var det tillräckligt att med fingerspetsen helt lindrigt beröra fotsulan. Anmärkningsvärdt torde ock vara, att pat., som eljest icke med den största viljeansträngning förmådde lyfta det högra benet, vid nervretningen kunde voluntärt förlänga kontraktionstillståndet, dock endast under omkring $^1/_4$ minut; fullkomlig uppfattning och känsla af rörelsen egde han äfven.

Om sklerotinsyran.

Ref. efter *W. Nikitin*

af R. F. Fristedt.

Vår kunskap om secale cornutum har på de sista årtiondena småningom väsendtligen förändrats. Så länge drogen ännu ansågs för ett missbildadt rågkorn, kunde intresset och hoppet

Prenumerationsanmälan

Å

FEMTONDE BANDET.

Upsala Läkareförenings Förhandlingar utgifvas under innevarande arbetsår, Oktober 1879—Oktober 1880, i omkring 8, till storlek och tid tvångfria häften, dock med den förbindelse, att hela Bandet skall omfatta minst 30 ark och vara fullständigt utgifvet till arbetsårets slut.

Bandets pris är 10 Kronor. Prenumerationen kan ske å Postkontoren, utan tillägg af postbefordringsafgift, eller hos Redaktionen i Upsala eller i hvilken som helst af rikets boklådor.

P. HEDENIUS
Föreningens Ordförande.

R. F. Fristedt
Tidskriftens redaktör. Adress: Upsala.

E. L. Dintler
Föreningens sekreterare.